

حقوق سیاسی شهروندی در کتب فارسی دوره ی ابتدایی و آموزش آن به دانش آموزان در سال ۹۴-۱۳۹۳

رقیه دورقی^۱، جعفر شوچی^۲

^۱نویسنده مسئول و مدرس مدعو گروه علوم اجتماعی دانشگاه پیام جمهوری اسلامی ایران، تهران
^۲عضو هیات علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه پیام جمهوری اسلامی ایران، تهران.

چکیده:

پرورش استعداد های فردی، تحکیم پایه های زندگی جمعی، گسترش آرمان های دموکراتیک و ایجاد تفاهم میان افراد انسانی در سایه تعلیم و تربیت صورت می گیرد. با توجه به تاثیر اساسی آموزش و پرورش در جامعه پذیر کردن دانش آموزان، آماده سازی نسل جدید برای ایفای نقش حقوق شهروندی در جامعه محلی، ملی و جهانی نیز امری است که از این نهاد آموزشی انتظار می رود، زیرا ایفای نقش شهروندی مستلزم دانایی، آگاهی و کسب نگرش و مهارت های لازم برای حل مسالمت آمیز مشکلات و چالش هایی است که به فرد در زندگی اجتماعی خود با آن برخورد خواهد کرد و از مهم ترین بسترهای کسب چنین شایستگی هایی نظام آموزش و پرورش هر جامعه است. لذا در این مقاله به بررسی کتب فارسی دوره ی ابتدایی در باب میزان تاکید بر حقوق شهروندی و آموزش آن به دانش آموزان در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ می پردازد.

بیان مسئله

مفهوم شهروندی یکی از دیرپاترین مفاهیم سیاسی-اجتماعی است که از دوران یونان باستان تا کنون مورد توجه شمار زیادی از اندیشمندان سیاسی و اجتماعی قرار داشته است. هر چند ممکن است دیدگاه نظریه پردازان گوناگون نسبت به اهمیت این مفهوم متفاوت باشد، اما به هرصورت جایگاه ویژه ی آن در نظام اندیشه ی بشر، نشان از اهمیت برجسته ی آن دارد. جالب اینکه، حقوق شهروندی در کانون توجه کتاب های مهمی نظیر جمهوریت افلاطون و سیاست ارسطو نیز قرار گرفته است.

در واقع مفهوم شهروند در مسیر تطور تاریخ زندگی بشر متحول شده و در دوران های گوناگون تفکر سیاسی، از شهروند معانی خاص استنباط شده است. در دوران پس از رنسانس متفکرانی نظیر ژان ژاک روسو، امیل دورکیم، و تی. اچ. مارشال به نظریه پردازی درباره مفهوم شهروندی پرداخته اند. به باور بسیاری، برجسته ترین تفسیر از اصطلاح شهروندی را می توان در آثار مارشال یافت (گلشن فومنی، ۱۳۷۵).

آموزش و پرورش در جوامع امروزی به عنوان کلیدی ترین نهاد آموزشی بشمار می رود. چرا که در پرتو آموزش و پرورش است که انسانها متحول می شوند. برپایه نظام آموزشی و تربیتی یک جامعه است که نظم و انضباط حالت نهادی به خود می گیرد و عامه مردم به سمت فرهنگ ترقی و توسعه حرکت می کنند و به

این مقاله با هدف بررسی حقوق سیاسی شهروندی در کتب فارسی دوره ی ابتدایی و آموزش آن به دانش آموزان در سال ۹۴-۱۳۹۳ انجام گرفته است. این پژوهش از نظر روش تحلیل، کمی توصیفی می باشد، و واحد تحلیل شامل عبارت ها و پاراگراف ها و تصاویر موجود در کتاب های مورد بررسی می باشد. جامعه آماری، تمام کتب دوره ی ابتدایی که تمامی آنها به عنوان نمونه آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. ابزار اندازه گیری ((فهرست واری)) بوده است. توجه و تاکید مطالب کتاب های مورد بررسی، بر ابعاد و مولفه های حقوق شهروندی بعد سیاسی با ۱/۷۳ درصد نسبت به ابعاد دیگر بوده است. در نهایت توصیه شده است که برنامه ریزان درسی با توجه به درصد های بدست آمده، تاکید متوازن تری بر مولفه های مذکور داشته باشند.

کلید واژه: تحلیل محتوا، کتب فارسی دوره ی ابتدایی، حقوق شهروندی.

مقدمه:

مفهوم آموزش و تربیت شهروندی مفهومی کلی که به مطالعات فرهنگی، اجتماعی، سیاسی در جامعه وابسته است و می توان آن را به آموزش شیوه های زندگی کردن با یکدیگر به طور خاص در یک جامعه و به طور عام در جامعه جهانی اطلاق کرد.

تعاریف متفاوتی از شهروندی شده ولی تعبیر مشترک از آن وجود دارد که عناصر اساسی آن حقوق و وظایف می باشد و شهروندی رابطه بین فرد و جامعه را در قالب حقوق و مسئولیت ها بازنمایی می کند. شهروندی با طرح این تقاضا که با همه ی افراد به طور برابر رفتار شود می تواند ریشه های تنش اجتماعی را تهدید می کند. بخشکانند. شهروندی به مدد مجموع حقوق، وظایف و تعهداتش راهی برای توزیع و اداره ی عادلانه منابع از طریق تقسیم منافع و مسئولیت های زندگی اجتماعی ارائه می کند. (فالكس، ۱۱، ۵۱)

آموزش و پرورش در جوامع امروزی به عنوان یکی از مهم ترین و مناسب ترین نهادهای موثر در فرایند اجتماعی کردن کودکان و نوجوانان به شمار می رود. فرایند تعلیم و تربیت به واسطه فراهم نمودن موجبات رشد فردی و اجتماعی در زندگی انسان از نقش مهمی برخوردار است.